

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

«Επιτάχυνση της τακτικής διαδικασίας ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων και λοιπές δικονομικές και συναφείς ρυθμίσεις»

I. Εισαγωγή

Με το προτεινόμενο προς ψήφιση Σχέδιο Νόμου επιφέρονται σημαντικές τροποποιήσεις σε πολλές διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Κατά την Αιτιολογική Έκθεση, οι τροποποιήσεις αυτές ανταποκρίνονται στο αίτημα «για μια ταχύτερη και ουσιαστικότερη απονομή της δικαιοσύνης, που αποτελεί αγαθό το οποίο πρέπει να αποδίδεται άνετα στον έχοντα την ανάγκη του, κατά τη θεμελιώδη επιταγή άλλωστε και του Συντάγματος (άρθρο 20 § 1)». Οι προτεινόμενες αλλαγές καλύπτουν ευρύ φάσμα των ρυθμίσεων του ΚΠολΔ, από την οργάνωση της πρωτοβάθμιας δίκης και τη διεξαγωγή αποδείξεων έως τα ένδικα μέσα.

II. Επί των επί μέρους διατάξεων του ΣχΝ

1. Επί του άρθρου 1 ΣχΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 1 I ΣχΝ, όπου στις διατάξεις του ΚΠολΔ αναφέρεται η φράση «πρώτη συζήτηση» νοείται η λέξη «συζήτηση». Η διάταξη ανταποκρίνεται στην κεντρική επιλογή του προτεινόμενου ΣχΝ, η εκδίκαση κάθε υποθέσεως να ολοκληρώνεται σε μία μόνη συζήτηση στο ακροατήριο. Αν, πάντως, παραστεί ανάγκη να ξανασυζητηθεί η υπόθεση για να παρασχεθούν επί πλέον διευκρινίσεις, το άρθρο 254 ΚΠολΔ, όπως τροποποιείται με το άρθρο 9 ΣχΝ, προβλέπει ότι η συζήτηση που επαναλαμβάνεται θεωρείται συνέχεια της πρώτης. Οι δύο συζητήσεις αποτελούν έτσι τα δύο στάδια μιας ενιαίας συζητήσεως (Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας/Μακρίδου, ΚΠολΔ I [2000] 254 αριθ. 8). Στην επαναλαμβανόμενη συζήτηση δεν απαιτείται, επομένως, η κατάθεση νέων προτάσεων. Έτσι, προβλέπεται στην προτεινόμενη παρ. II του άρθρου 254, ότι στην επαναλαμβανόμενη συζήτηση οι διάδικοι μπορούν

2

να καταθέσουν σημείωμα μόνο για τα θέματα που θα συζητηθούν σε αυτήν. Σημειώνεται, πάντως, ότι σε ορισμένες διατάξεις απαντά ο όρος «τελευταία συζήτηση» (π.χ. άρθρο 527 αριθ. 2 ΚΠολΔ), ο οποίος προϋποθέτει επίσης πρώτη και επόμενη συζήτηση. Και η διάκριση αυτή φαίνεται να καθίσταται περιττή με τη μία και μόνη συζήτηση, ενδεχομένως με περισσότερα στάδια.

2. Επί του άρθρου 3 ΣχΝ

Με την παρ. ΙΙ του προτεινόμενου άρθρου, ο όρος «συμβιβαστική επίλυση διαφοράς» στο άρθρο 214 Α αντικαθίσταται με την έκφραση «εξώδικη επίλυση διαφοράς». Κατά την Αιτιολογική Έκθεση, ο προτεινόμενος όρος είναι ακριβέστερος, «αφού η εξώδικη επίλυση δεν αποκλείεται να συνίσταται σε πλήρη αποδοχή των θέσεων του ενός διαδίκου, χωρίς συμβιβαστικές υποχωρήσεις». Ο όρος «συμβιβαστική επίλυση» εγκαταλείπεται επειδή κατά το ουσιαστικό δίκαιο ως συμβιβασμός νοείται η σύμβαση, με την οποία οι συμβαλλόμενοι προβαίνουν σε αμοιβαίες υποχωρήσεις για να διαλύσουν τη φιλονικία τους (871 ΑΚ). Είναι, βεβαίως, ακριβές ότι και ο δικαστικός συμβιβασμός, ως περίπτωση του κατ' άρθρο 871 ΑΚ συμβιβασμού, χαρακτηρίζεται, κατ' αρχήν, από το στοιχείο των αμοιβαίων υποχωρήσεων (εκτενώς για το ζήτημα Νίκα, Ο δικαστικός συμβιβασμός [1984] σ. 222-229). Με την προτεινόμενη νέα διατύπωση φαίνεται, λοιπόν, να διευρύνεται το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 214 Α ΚΠολΔ, αφού η προβλεπόμενη εκεί απόπειρα θα μπορεί να οδηγεί όχι μόνο σε δικαστικό συμβιβασμό αλλά και σε συμβατική παραίτηση από το δικαίωμα του ενάγοντος ή σε συμβατική αποδοχή της αγωγής από τον εναγόμενο. Εν τούτοις, το άρθρο 214 Α ΚΠολΔ, όπως ισχύει και μετά τις προτεινόμενες τροποποιήσεις του, είναι προσανατολισμένο στην επίτευξη συμβιβασμού, είναι δε αμφίβολο αν μπορεί να εφαρμοσθεί και σε παραίτηση από το δικαίωμα ή σε αποδοχή της αγωγής. Έτσι, λ.χ. κατά το άρθρο 214 Α VI ΚΠολΔ, ο πρόεδρος επικυρώνει το πρακτικό του συμβιβασμού. Αντιθέτως, αν γίνει αποδοχή της αγωγής, εκδίδεται δικαστική απόφαση σύμφωνα με το περιεχόμενό της (298 εδ. γ' ΚΠολΔ). Η επιδιωκόμενη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 214 Α, με την προτεινόμενη νέα ορολογία, προϋποθέτει, κατά συνέπεια, αντίστοιχη προσαρμογή των διατάξεών του.

3. Επί του άρθρου 6 ΣχΝ

Σύμφωνα με το τροποποιούμενο άρθρο 229 Ι ΚΠολΔ, αντίγραφο της αγωγής με τον προσδιορισμό της δικασίμου και κλήση προς συζήτηση επιδίδεται στον εναγόμενο με επιμέλεια του ενάγοντος το αργότερο τριάντα ημέρες από την κατάθεση της αγωγής. Κατά την Αιτιολογική Έκθεση, με τον τρόπο

αυτόν πραγματώνεται η βασική αρχή ότι η αγωγή ασκείται με κατάθεση και επίδοση (215 Ι ΚΠολΔ). «Συνέπεια της μη εμπρόθεσμης επίδοσης θα είναι το απαράδεκτο της συζήτησης (βλ. νέο άρθρο 271 § 1). Τούτο σημαίνει ότι κατά το αποτέλεσμα είναι απαράδεκτη και η άσκηση της αγωγής, αφού για να τηρηθεί η προθεσμία του ενός μηνός, θα πρέπει να γίνει νέα κατάθεση και στη συνέχεια εμπρόθεσμη επίδοση».

Σύμφωνα με το δίκαιο που ισχύει σήμερα, η επίδοση της αγωγής, ως απαραίτητη πράξη για την άσκησή της, δεν υπόκειται σε ορισμένη προθεσμία. Αντιθέτως, η προθεσμία για κλήση προς συζήτηση είναι τριάντα ημέρες πριν από τη συζήτηση (228 ΚΠολΔ, το οποίο καταργείται με την παρ. ΙΙΙ του νέου άρθρου 229). Αυτό είχε την εξής συνέπεια. Αφού η κλήση υπηρετεί τα συμφέροντα του κλητευόμενου διαδίκου, η εκπρόθεσμη κλήτευσή του δεν οδηγεί κατ' ανάγκη σε απαράδεκτο της συζητήσεως, αν αυτός εμφανιζόμενος κατά τη συζήτηση δεν ισχυρίζεται βλάβη (159 αριθ. 3 ΚΠολΔ) από την εκπρόθεσμη κλήση του. Η νέα παρ. Ι του άρθρου 229 φαίνεται να αντιστρέφει τον κανόνα. Η προθεσμία των τριάντα ημερών διαμορφώνεται ως όρος για την έγκυρη επίδοση. Σε αυτό το συμπέρασμα οδηγεί και το ανωτέρω παράθεμα από την Αιτιολογική Έκθεση. Αν το συμπέρασμα είναι ακριβές, τότε η μη εμπρόθεσμη επίδοση της αγωγής δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια το απαράδεκτο της συζητήσεως (νέο άρθρο 271 Ι), αλλά θα πρέπει να οδηγεί σε απαράδεκτο της ίδιας της αγωγής. Μεταξύ του νέου άρθρου 229 Ι και του νέου 271 Ι ανιχνεύεται δηλαδή μία αξιολογική αντινομία, η οποία θα ήταν, ίσως, ενδεδειγμένο να αρθεί για την αποφυγή ερμηνευτικών αποκλίσεων στο κρίσιμο θέμα του τρόπου ασκήσεως της αγωγής με βάση το προτεινόμενο νέο σύστημα.

4. Επί του άρθρου 7 ΣχΝ

Ι. Το νέο άρθρο 237 Ι ΚΠολΔ ρυθμίζει τη διαδικασία ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων, ορίζοντας ότι ενώπιον «του μονομελούς και του πολυμελούς πρωτοδικείου οι διάδικοι πρέπει να καταθέσουν το αργότερο τριάντα ημέρες πριν από τη δικάσιμο προτάσεις». Η διάταξη δεν αναφέρει ότι και στη διαδικασία ενώπιον του ειρηνοδικείου ισχύει η προκατάθεση των προτάσεων, αν και αυτό συνάγεται από άλλες επιμέρους ρυθμίσεις (λ.χ. από το νέο 237 ΙΙΙ: ο ειρηνοδίκης· Η νέο 270 Ι: ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων). Ίσως θα έπρεπε να αναφερθεί ρητώς ότι και στο ειρηνοδικείο ισχύει το σύστημα, που θα εφαρμόζεται στα πρωτοδικεία.

ΙΙ. Σύμφωνα με το εδ. γ της παρ. Ι του νέου άρθρου 237, οι εκπρόθεσμες προτάσεις δεν λαμβάνονται υπόψη. Η εμπρόθεσμη κατάθεση των προτάσεων διαμορφώνεται έτσι σε απλό δικονομικό βάρος των διαδίκων, με την έν-

νοια ότι διαφορετικά οι προτάσεις δεν θα συνεκτιμηθούν από το δικαστήριο. Η μη προσήκουσα κατάθεση των προτάσεων δεν έχει ως συνέπεια ότι ο διάδικος δεν παρίσταται νομοτύπως κατά τη συζήτηση (βλ. κατωτ. αριθ. 7 Ι). Η προτεινόμενη νέα ρύθμιση καθιστά έτσι χωρίς περιεχόμενο το άρθρο 115 ΙΙΙ ΚΠολΔ, σύμφωνα με το οποίο η κατάθεση των προτάσεων αναγορεύεται σε δικονομική υποχρέωση των διαδίκων.

5. Επί του άρθρου 8 ΣχΝ

Κατά την παρ. Ι του νέου άρθρου 241, αναβολή της συζητήσεως δικαιολογείται μόνον για σπουδαίο, κατά την κρίση του δικαστηρίου, λόγο. Κατά την παρ. ΙΙ, σε περίπτωση αναβολής το δικαστήριο επιδικάζει «δικαστική δαπάνη σε βάρος του αιτούντος την αναβολή, με αίτηση του αντιδίκου του, σε ύψος ίσο προς το τριπλάσιο του ελάχιστου ορίου αμοιβής για την παράσταση προς συζήτηση». Κατά την Αιτιολογική Έκθεση, «ο διάδικος που ζητεί την αναβολή θα πρέπει να φέρει τα έξοδα της δίκης, προσδιοριζόμενα επακριβώς και άρα επιδικαστέα αμέσως από το δικαστήριο». Αν και δεν ορίζεται ρητώς, φαίνεται ότι η δικαστική αυτή δαπάνη σε βάρος του αιτούντος την αναβολή επιδικάζεται υπέρ του αντιδίκου του, ο οποίος και υποβάλλει το σχετικό αίτημα. Η δικαστική αυτή δαπάνη έχει έτσι σαφή τον κυρωτικό χαρακτήρα. Αν όμως ο σπουδαίος λόγος για τη χορήγηση της αναβολής οφείλεται σε εξαιρετικά σοβαρό γεγονός, λ.χ. σε ανώτερη βία, δεν θα είναι δικαιολογημένη η επιβολή χρηματικών κυρώσεων σε βάρος του αιτούντος την αναβολή. Ίσως θα ήταν περισσότερο ενδεδειγμένο, αν η επιδίκαση της επί πλέον δικαστικής δαπάνης κατά το νέο άρθρο 241 ΙΙ συνδεόταν προς τον χαρακτήρα του σπουδαίου λόγου, ο οποίος δικαιολογεί την αναβολή.

6. Επί του άρθρου 9 ΣχΝ

Σύμφωνα με τη νέα παρ. ΙΙ του άρθρου 254 ΣχΝ, στην επαναλαμβανόμενη συζήτηση «οι διάδικοι κλητεύονται τριάντα τουλάχιστον ημέρες πριν από αυτήν. Στην κλήτευση μνημονεύονται απαραίτητως τα θέματα που θα συζητηθούν και τα μέσα αποδείξεως που θα χρειασθούν για τη συμπλήρωση των αποδείξεων ή την επεξήγηση της υπόθεσης». Δεν προβλέπεται όμως από ποιον γίνεται η κλήτευση αυτή των διαδίκων. Κατά θεμελιώδη δικονομική αρχή, η προώθηση της δίκης γίνεται από τον επιμελέστερο διάδικο (108 ΚΠολΔ), από τη διατύπωση όμως της προτεινόμενης διατάξεως θα μπορούσε να αποκομίσει κανείς την εντύπωση ότι η κλήτευση στην επαναλαμβανόμενη συζήτηση γίνεται οίκοθεν από το δικαστήριο. Σε αυτό το συμπέρασμα θα μπορούσε να οδηγήσει η φράση «οι διάδικοι κλητεύονται», καθώς και η ανάγκη «[σ]την κλήτευση να μνημονεύονται απαραίτητως τα θέματα που θα

συζητηθούν». Αυτεπάγγελτη ενέργεια των πολιτικών δικαστηρίων για να προωθηθεί η πολιτική δίκη δεν είναι όμως γνωστή (Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας, ΚΠολΔ Ι [2000] 108 αριθ. 1). Δεν θα ήταν, λοιπόν, άστοχο να διευκρινισθεί το ζήτημα, ώστε να αποφευχθούν σχετικά ερμηνευτικά προβλήματα.

7. Επί του άρθρου 11 ΣχΝ

Σύμφωνα με την παρ. ΙΙ του νέου άρθρου 269, μέσα επιθέσεως και άμυνας, που δεν προτάθηκαν με τις προτάσεις κατά το νέο άρθρο 237 Ι, μπορούν, με τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις, να προβληθούν έως και τη συζήτηση της αγωγής με προτάσεις ή και προφορικά. Η προτεινόμενη διάταξη προβλέπει μία επί πλέον δυνατότητα υποβολής προτάσεων: εκτός από τις προτάσεις που κατατίθενται τριάντα ημέρες πριν από τη συζήτηση, είναι δυνατή και κατά τη συζήτηση η κατάθεση προτάσεων, οι οποίες περιέχουν τους όψιμους αυτοτελείς ισχυρισμούς των διαδίκων. Δεν αποκλείεται, πάντως, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των διαδίκων να αξιοποιήσουν τη δυνατότητα αυτών των επιπρόσθετων προτάσεων όχι για να προβάλουν νέους πραγματικούς ισχυρισμούς, εφ' όσον αυτό επιτρέπεται κατά το άρθρο 269 ΙΙ, αλλά για να συνεχίσουν την αντιπαράθεσή τους, όπως αυτή διεξήχθη ήδη με τις προτάσεις και τις αντικρούσεις κατά το νέο άρθρο 237 Ι.

8. Επί του άρθρου 12 ΣχΝ

Ι. Το νέο άρθρο 270 ΚΠολΔ αποτελεί τον κορμό της διαδικασίας στα πρωτοβάθμια δικαστήρια. Κατά την παρ. Ι του νέου άρθρου 270, αν κατά τη συζήτηση δεν εμφανισθεί ή εμφανισθεί και δεν λάβει νόμιμο μέρος κάποιος από τους διαδίκους, η διαδικασία προχωρεί σαν να ήταν παρόντες όλοι οι διάδικοι. Όπως αναφέρθηκε (ανωτ. αριθ. 4 Ι), η έγκυρη παράσταση στη συζήτηση δεν εξαρτάται πλέον από τη νομότυπη κατάθεση προτάσεων. Εξ άλλου, με την πρόβλεψη ότι, και αν ο διάδικος δεν εμφανισθεί στη συζήτηση ή εμφανισθεί και δεν λάβει μέρος σε αυτήν, η διαδικασία προχωρεί σαν να ήταν παρών, καταργούνται (13 ΣχΝ) οι ως τώρα συνέπειες από την ερημοδικία του ενάγοντος (272 Ι ΚΠολΔ) ή του εναγομένου (271 ΙΙΙ ΚΠολΔ).

ΙΙ. Σύμφωνα με την παρ. ΙΙ του νέου άρθρου 270, το δικαστήριο λαμβάνει, κατ' αρχήν, υπόψη του τα προβλεπόμενα αποδεικτικά μέσα σύμφωνα με την αποδεικτική τους δύναμη, συμπληρωματικά μπορεί όμως να συνεκτιμά ελεύθερα και αποδεικτικά μέσα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου, με την επιφύλαξη των περιορισμών στη χρήση της εμμέτρησης αποδείξεως (393, 394 ΚΠολΔ). Από τη διατύπωση της διατάξεως, ιδίως δε από το σχετικό τμήμα της Αιτιολογικής Εκθέσεως («[μ]όνο συμπληρωματικά ... εφόσον αυτά δεν επαρκούν για τον σχηματισμό δικανικής πεποίθησης») συνάγεται ότι το

δικαστήριο θα καταφύγει στα αποδεικτικά μέσα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου, υπό την αρχή της επικουρικότητας: η χρήση τους θα επιτρέπεται μόνον αν από την αξιολόγηση των άλλων αποδεικτικών μέσων, δεν κατέστη δυνατό για το δικαστήριο να πορισθεί δικανική πεποίθηση.

Αφού πάντως διατηρούνται σε ισχύ οι περιορισμοί στη χρήση των μαρτύρων (14 V ΣχΝ), θα πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν θίγεται η ρύθμιση του άρθρου 395 ΚΠολΔ, κατά το οποίο, όταν αποκλείεται η απόδειξη με μάρτυρες, δεν επιτρέπεται ούτε η απόδειξη με δικαστικά τεκμήρια. Γεννάται έτσι το ζήτημα του τρόπου με τον οποίο θα συνυπάρξουν στο καθιερούμενο σύστημα αποδείξεως η διάταξη του άρθρου 395 ΚΠολΔ με τη δυνατότητα συνεκτιμήσεως και αποδεικτικών μέσων, που δεν πληρούν τους όρους του νόμου. Το άρθρο 395 ΚΠολΔ θα συνεχίσει να εφαρμόζεται ακωλύτως στα ανώνυμα αποδεικτικά μέσα. Όταν, όμως, πρόκειται για επώνυμο, αλλά ατελές αποδεικτικό μέσο, το οποίο θα ενέπιπτε στην έννοια τόσο του αποδεικτικού μέσου που δεν πληροί τους όρους του νόμου όσο και του δικαστικού τεκμηρίου, όπως π.χ. συμβαίνει με ένα ανυπόγραφο έγγραφο, η συνύπαρξη των δύο αποδεικτικών δυνατοτήτων της παρ. II του νέου άρθρου 270 είναι περισσότερο προβληματική. Το ανυπόγραφο έγγραφο μπορεί να συναξιολογείται, με τον όρο της επικουρικότητας, ελεύθερα ως αποδεικτικό μέσο που δεν πληροί τους όρους του νόμου, αν όμως στη συγκεκριμένη υπόθεση απαγορεύεται η εξέταση μαρτύρων, η χρήση του μπορεί να προσκρούσει στο άρθρο 395 ΚΠολΔ. Η Αιτιολογική Έκθεση («μόνο εφόσον επιτρέπεται εμάρτυρη απόδειξη») αφήνει να διαφανεί ότι στην προηγούμενη περίπτωση η χρήση του αποδεικτικού μέσου θα περιορίζεται από την εφαρμογή του άρθρου 395 ΚΠολΔ.

9. Επί του άρθρου 14 ΣχΝ

Με τις παρ. I και II του άρθρου 14 ΣχΝ καταργούνται, μεταξύ άλλων, τα άρθρα 421 έως 431 ΚΠολΔ, τα οποία αφορούν το αποδεικτικό μέσο του όρκου. Σημειώνεται, πάντως, ότι το άρθρο 417 ΚΠολΔ προβλέπει τη δυνατότητα του δικαστηρίου να διατάξει, στο πλαίσιο του αποδεικτικού μέσου της εξέτασεως των διαδίκων, την ένορκη εξέταση του διαδίκου. Αφού η εξέταση των διαδίκων δεν καταργείται ως αποδεικτικό μέσο (πρβλ. και νέο άρθρο 270 III), γεννάται το ζήτημα αν η δυνατότητα ένορκης εξέτασεως των διαδίκων παραμένει σε ισχύ ή πρέπει να θεωρηθεί καταργημένη μετά την κατάθεση του αποδεικτικού μέσου του όρκου.

10. Επί του άρθρου 17 ΣχΝ

Σύμφωνα με την παρ. II εδ. στ του νέου άρθρου 571, το οποίο καθιερώνει

νέο τρόπο εκδικάσεως της αιτήσεως αναιρέσεως, τα μέλη του συμβουλίου, που εξέδωσαν τη διάταξη περί απορρίψεως της αναιρέσεως ως απαράδεκτης ή προδήλως αβάσιμης, «δεν κωλύονται να συμμετάσχουν στην εκδίκαση της υπόθεσης στο ακροατήριο». Έτσι, αν ο αναιρεσείων, μετά την έκδοση της προηγούμενης διατάξεως, ζητήσει να συζητηθεί η αίτησή του στο ακροατήριο, η τριμελής σύνθεση του συμβουλίου, που εξέδωσε τη διάταξη, μπορεί να μετέχει και στην πενταμελή σύνθεση του Τμήματος του Αρείου Πάγου, που θα εκδικάσει την αίτηση αναιρέσεως. Στην περίπτωση αυτήν όμως δεν αποκλείεται να στοιχειοθετείται λόγος εξαιρέσεως των δικαστών, που μετείχαν στο συμβούλιο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 52 Ι εδ. ε ΚΠολΔ. Διότι, οι δικαστές του συμβουλίου, με τη διάταξη του οποίου η αναίρεση απορρίφθηκε ως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη με τις συνέπειες που συνεπιφέρονται κατά την παρ. Ι του νέου άρθρου 571, θα εκδικάσουν την αίτηση αναιρέσεως, επανακρίνοντας ουσιαστικά και την ανωτέρω διάταξη. Και αν, λοιπόν, καθιερώνεται ρητώς ότι ο δικαστής του συμβουλίου δεν κωλύεται να συμμετέχει στη σύνθεση του Τμήματος, πάντως ο ανωτέρω λόγος εξαιρέσεως δεν χάνει την ισχύ του. Στην ερμηνεία αυτή φαίνεται να οδηγεί άλλωστε και το άρθρο 6 της Συμβάσεως της Ρώμης για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στην υπόθεση Procola κατά Λουξεμβούργου (28-9-1995) το Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι, σε περίπτωση που ορισμένοι έλαβαν μέρος σε διοικητικό όργανο και εν συνεχεία μετέχουν και σε δικαιοδοτικό όργανο που κρίνει πράξεις του πρώτου, ο διάδικος έχει δικαιολογημένες αμφιβολίες για την αμερόληπτη σύνθεση του δικαιοδοτικού οργάνου.

Αθήνα, 30 Απριλίου 2001

Ο εισηγητής
Στέλιος Ν. Κουσουλής
Προϊστάμενος του Τμήματος
Επικ. καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Ο προϊστάμενος της Διεύθυνσης
Αντώνης Μ. Παντελής
Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Για το Επιστημονικό Συμβούλιο
Καθηγητής Γεώργιος Κουμάντος